

Moğolistan'da XII. Avrasya Androloji Buluşması

Yazı ve Fotoğraflar: Prof. Dr. Atilla Semerciöz
Bağcılar Eğitim Araştırma Hastanesi, Üroloji Kliniği

Önümüzde uçsuz bucaksız, Bilge Kağan'ın deyişiyle "doğuda gündoğusundan, batıda günbatısına, kuzeyde gece ortasından gün ortasına" uzanan topraklardaki izleriyle Türk Yurtları...

Orta Asya, Altaylar, Tanrı Dağları, Ötüken; bozkırlardan, başı dumanlı dağlardan, yaylalardan başlayan olağanüstü bir yolculuk, kayalarda, kurganlarda (mezarlarda), anıtlarda, yaşayan taşlara kazınmış mühür...

Binlerce yıl içinde Çin Seddi'nden Adriyatik Denizi'ne kadar geniş coğrafyaya çeki düzen veren, 3 kıtaya destanlarla yayılan benzersiz bir hikaye...

Düşmanlara karşı amansız bir yiğitlik ve cesaretin, sancakların gölgesinde yeşeren merhamet ve adaletin temsilcileri Türklerin doğduğu topraklardayız...

Bişkek bağlantılı 10.5 saat süren uçak yolculuğu sonunda Türkiye'nin iki katı genişlikte topraklarıyla Doğu ve Orta Asya'ya kadar uzanan, kuzeyde Rusya, güneyde Çin ile komşu yüksek steplerin bozkırların ülkesi Moğolistan'dayız.

Kurulduğu günden itibaren batı ile doğu arasında bilimsel köprü olma görevini üstlenen Türk Ürolojisi, Türk Androloji Derneğimizin öncülüğünde 2006 yılında başladığı Asya-Avrupa yolculuğuna Ulan Batur-Moğolistan'la devam etti.

İlk gün programda dört ayrı kurs vardı. İkinci gün sabah açılış töreninde Türk Androloji Derneği Başkanı Prof. Dr. İrfan Orhan, Ulan Batur Üroloji ve Androloji Merkezi Başkanı Dr. Dagvadorj Bayan-Undur, Avrasya Androloji Zirvesi Genel Sekreteri Prof. Dr. Ateş Kadioğlu, Moğolistan Üroloji Derneği Başkanı Dr. Davaajav Nyamsuren, 1. Hastane Başhekimisi Dr. Batsuuri Byambadorj ve Sağlık Bakanlığında Ragchaa Oyunkhand yaptıkları konuşmalarda iki ülke ürologlarının bir araya gelmesinden mutluluk duyduklarını, bilimsel işbirliğinin temellerinin atıldığını, karşılıklı bilimsel alışverişin yararlarını, Türk Ürologları Ulan Batur'da görmekten mutlu olduklarını ifade ettiler.

Daha sonra üç oturum halinde Androlojik konular tartışıldı, Öğleden sonra da iki panel oturumu gerçekleştirildi.

Türklerin tarih sahnesine çıktığı esrarengiz topraklarda Moğol meslektaşlarımızla bir araya gelerek, 15-16 Haziran 2016'da XII. Avrasya Androloji Zirvesi gerçekleştirildi.

rildi. Prof. Dr. İrfan Orhan “Pasifikten Akdeniz’e Türklerin Tarihi” konulu konuşma yaptı. Tartışmalı poster oturumu ile toplantı sona erdi.

Moğolistan, tarihinde Hunlar, Göktürkler, Moğollar gibi pekçok devlet ve hanedana ev sahipliği yapmış, denize kıyısı olmayan, Asyanın yedinci büyük ülkesidir. Üç milyon nüfusa sahiptir, başşehri eski adı Urga olan, Tuul nehri üzerinde kurulu Ulan Batur’dur (Ulaan Baatar / Kızıl Bahadır) ve nüfusun yarıya yakını burada yaşamaktadır.

Başşehrin en büyük meydanı, 1921 yılındaki Moğol devriminin önemli kişisine atfen Sukbaatar Meydanı olarak bilinirdi ve meydanda D.Sukbaatar’ın at sırtında bir heykeli bulunmaktadır. 2006 yılında, bu meydana Cen-

giz Han’ın taç giymesinin 800. yıldönümü vesilesiyle devasa bronz bir heykeli konuldu ve meydanın adı Cengiz Meydanı olarak değişti. Opera-bale binası, tiyatro binası, Blue Sky Tower, Central Tower meydana bakan önemli yapılarıdır. Moğol Ulusal Tarih Müzesi ve Zanabazar Güzel Sanatlar Müzesi meydana yürüme mesafesindedir.

Ulan Batur’un 54 km. doğusunda, Tuul nehri kenarında, 2008 yılında tamamlanan Cengiz Han kompleksinde 40 m. uzunluğunda 250 ton çelik kullanılarak yapılan Cengiz Han’ın atlı heykeli bulunur. İnsan eliyle inşa edilen 100 harika arasında yer alır. Heykelin içinden merdiven yada asansörle üst kata çıkılır, heykelin içinde Moğol Tarih Müzesi de vardır.

Cengiz Han bronz heykeli.

Cengiz Han'ın devasa çelik heykeli.

Nüfusun üçte ikisi şehirlerde geri kalanı ise Ger adı verilen, bir saatte kurulup sökülen taşınabilen çadırlarda göçebe olarak hayat sürmektedir. Şehirde oturanlar da evin bahçesine Ger kurup orada yaşamaya devam etmektedirler.

Uzun yıllar Türk ve Moğol boyları birarada yaşamış olup birbirine benzeyen bir tip yapısına sahiptirler. Türklerle en yakın (akraba) millet oldukları kanaati yaygındır. Nüfusun çoğunluğunu Moğollar teşkil eder, daha az olarak Kazak Türkleri, Tuva Türkleri, Ruslar ve Çinliler

Ger/Keçe çadır/Yurt

Damdin Sukbaatar heykeli.

bulunur.

Yaygın inanç olan Tibet Budizmi dışında İslamiyet, Hıristiyanlık ve Şamanizm de taraftar bulmuştur. Kiril alfabesi kullanılır, okur yazar oranı %98'dir.

Moğollar, güreş okçuluk ve at binmede iddialıdır, tüm Asya'da olduğu gibi çocuklara küçük yaşta ata binmeyi öğretirler.

Toprakların çok az bir kısmı ekilebilir durumda, çoğu bozkırdır. Güneyde eskiden kapalı bir deniz olduğu söylenen, fosilleşmiş dinazor iskeleti ve yumurtalarının bulunduğu tek yer olan, 1600 km uzunluğundaki meşhur Gobi Çölü vardır.

Yabani yırtıcılar dışında 10 milyonu at olmak üzere inek, keçi, koyun, deve gibi 50 milyon hayvanın yaşadığı bilinir.

En önemli beslenme kaynağını et oluşturur ve bol

Mahalli kıyafetiyle Moğol kıızı.

Budist tapınağı.

miktarda sığır ve at eti tüketilir. Coğrafi yapıdan dolayı sebze az yetişir ama sebze kültürünün yerleşmemesine bağlı olabilir. Sert kara iklimi hakimdir, denizlere ulaşmayan akarsular ve göller kışın donar, yazın ciddi kuraklık olur.

Moğolistan'ın Türk budunu için önemi

Türklerin ilk yurdu olarak kabul edilen Moğolistan toprakları, Orhun Vadisinde VIII. yüzyılda dikilen ve Türk Kültür tarihinin en önemli eserleri olan Orhun Anıtlarını barındırır. 1896'da V. Thomsen bu anıtları "*Muhammed dünyasının soluğunun henüz ulaşmadığı Türk dili ve edebiyatının en eski anıtları*" olarak tanımlar.

Göktürk İmparatorluğuna ait kalıntıların bulunduğu Orhun Vadisi 2007 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesine alınmıştır.

38 harf veya işaretli Göktürk harfleriyle yazılan anıtlardan 13. yüzyıl Moğol tarihçisi Alaaddin Ata Melik Cüveynî, Tarih-i Cihan-güşa adlı yapıtında söz etmiştir. Çin kaynakları da anıtların dikilişini bildirmekteydi. Yine de bu durum 18. ve 19. yüzyıllara kadar bilim dünyasının bilinmeyen olarak kaldı.

Menüde at eti ve sebze.

Balbal örneği.

Orhun Anıtları 1889 yılında N. M. Jadrincev'in, 1893 yılında Danimarkalı dil bilimci V.Thomsen'le Rus Türko-log V. Radlof'un ve 1897'de botanik bilimci Klementz'in, anıtları keşfi ve yazılarının çözümü ile Türk Kültür tarihine

Uçsuz bucaksız özgür atlar ülkesi.

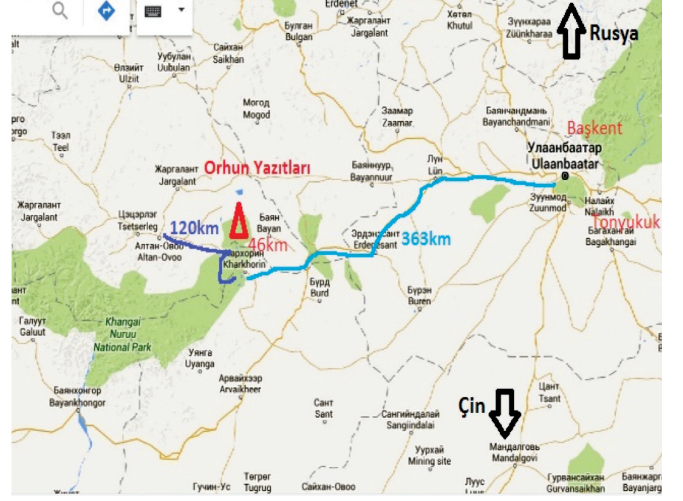

Kartalın son hali.

kazandırılmıştır. Bu anıtların önemi, İslam öncesi kayıtların çok az tutulduğu Türk tarihinin ilk ve en eski yazılı kaynağı olmasıdır. Bu anıtlardaki yazılarda Göktürk Devletinin kuruluşu, yükselişi, Kağan'ların kahramanlıkları, başarıları, devlet idaresi, iç ve dış düşmanlar anlatılmakta gelecek Türk nesillerine öğüt verilmektedir.

Tonyukuk anıtı

Orhun anıtları içerisinde en önemli parçalardan biri

Tonyukuk Anıtıdır. Ulan Batur'un 50 km. güneydoğusunda yer alır. 720—725 yılları arasında iki ayrı taş sütun üzerine, yazıtların bir yüzü Göktürk alfabesiyle, diğer yüzü Çin alfabesiyle olacak şekilde yazılmıştır. II. Göktürk Hanlığı dönemine damga vuran ünlü devlet adamı Tonyukuk tarafından dikilmiştir. Yazılar soldan sağa doğru yazılmıştır. Bu yazıtta Tonyukuk önce İltiş Kağan dön-

“Ruhumuzu kandırdık Orhun'un kaynağından.”

Tonyukuk Anıtı.

Katılımcılar, Tonyukuk Anıtı'nda.

mini anlatır sonra kendinden bahseder ve öğütler verir. Anıtların etrafında başları kırılmış sekiz tane heykel ile, anıtın ilerisinde 1200 m. uzunluğu bulan 200 tane Balbal dizisi bulunmuştur. Çin kaynaklarına göre 646 yılında Çin'de doğan Tonyukuk, vali yardımcılığı yaparken hapse atılır, hapisten kaçtıktan sonra II.Göktürk Hakanlığı'na katılır ve Apa Tarkan/Büyük Vezir olarak atanır. Yaptığı büyük hamlelerle Göktürk hakanlığı'nı canlandırır ve Orta Asya Türk hakimiyetine girer.

Kül Tigin Anıtı

Bir diğer anıt, 732 yılında Bilge Kağan tarafından kardeşi Kül Tigin adına dikilmiştir. Kül Tigin anıtı, kağan olmasında ve Devletin güçlenmesinde önemli rolü olan kahraman kardeşine karşı Bilge Kağan'ın minnet duygularının edebi bir ifadesidir. 3.75 m. yüksekliğindeki taşın

her tarafı yukardan aşağı doğru Göktürk alfabesiyle, batı tarafı Çin alfabesiyle yazılmış yazılarla donatılmıştır. Altın kaplumbağa heykeli şeklindeki mermer kaidesi üzerine de 8 satırlık, fakat 7—8 kelimesi okunabilen küçük bir yazıt yontulmuştur. Kaplumbağa, uzun yaşaması nedeniyle ölümsüzlüğün, başa ile korunmuş olması güçlülüğün sembolü olarak kutsal sayılır.

Bilge Kağan Anıtı

Bu anıt da, 735 yılında Bilge Kağan'ın küçük oğlu Tenri Kağan tarafından dikilmiştir, Kül Tigin Anıtına göre birkaç santimetre daha yüksektir fakat daha fazla tahrip olmuştur. Kül Tigin anıtındaki bir kısım yazılarla benzer ifadeler vardır.

Bu anıtın en ünlü öğüdü çoğu kimse tarafından bilinir "Türk Milleti, işitin. Üstte gök çökmedikçe, altta yağız

Kültiğin Anıtı.

Göktürk harflerinin yakın görünümü.

Bilge Kağan Anıtı.

Bilge Kağan'ın altın tacı.

yer delinmedikçe, ilini töreni kim bozabilir?" Göktürkçe: "Üze teñri basmasar asra yir telinmeser Türk bodun ilijin törüñün kim artatı udaçı erti"

Bilge Kağan ve Kül Tigin anıtlarını Yollug Tigin yazmış-

tır. Yollug Tigin aynı zamanda Bilge Kağan'ın yeğenidir. Anıtlara bu abidelerin sonsuzluğa kadar kalması temennisi ile "Bengü Taşlar" denmiştir. Biz de bu temenniye katılıyoruz: BENGÜ TÜRK...